

Nasilje nad starijim osobama: iskustva iz RH

Prof. dr. sc. Silvia Rusac

Katedra za socijalnu gerontologiju, Studijski centar socijalnog rada, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Uvod

Nasilje nad starijim osobama se može podijeliti s obzirom na:

- mjesto gdje se ono odvija (*u privatnosti doma, u ustanovi tj. institucionalno, strukturalno nasilje*) i
- oblik nasilnog ponašanja (*tjelesno, psihičko, seksualno, financijsko zlostavljanje i zanemarivanje*).
- Nasilje nad starijim osobama je *medicinski, pravni, socijalni problem* te sukladno demografskim trendovima opravdano je očekivati porast ovog globalnog javnozdravstvenog izazova.
- Prema podacima SZO, 15,7% svjetske populacije starije od 60 godina izloženo je nekom od oblika nasilja (WHO, 2017.).
- Problem su neprijavljanje, prešućivanje i nebilježenje svih oblika **nasilja** nad starijim osobama.
- Nasilje nad starijima u RH još uvijek nije dovoljno istraženo i svijest o njegovim učincima nije dovoljno prisutna u profesionalnoj i ostaloj javnosti.
- Tek 2018. godine starije osobe i osi su uvrštene u Zakon o nasilju nad starijim osobama – dobna diskriminacija.
- Otpor prema istraživanju institucionalnog nasilja...
- Brojni čimbenici rizika doprinose nasilju nad starijim osobama u obitelji / instituciji.

Nasilje nad starijim osobama u obitelji (Ajduković, Rusac, Ogresta, 2008.)

N=303 starijih osoba u dobi od 65 do 97 godina (M=75,78; SD=6,37), 23,4% bilo osoba muškog spola i 76,6% ženskog spola.

Rezultati: u posljednjih godinu dana:

- 9,7% starijih često izloženo vikanju od strane članova obitelji, dok 34,1% starijih to doživi ponekad,
- 6% ispitanika je navelo da im često netko od članova obitelji govori prostote i psuje,
- 5,7% starijih osoba navodi da članovi obitelji često ne žele razgovarati s njima, a njih 23,7% to doživljavaju ponekad,
- 18,7% ispitanika ponekad je izloženo vrijeđanju, a 4,7% je izloženo često,
- 1,3% starijih je često izloženo udarcima nogom, a 2% to doživljava rijetko,
- 1,7% ima česta iskustva povlačenja za kosu od strane ukućana, dok je 3% ispitanika navelo da im se to rijetko događa,
- 5,7% starijih rijetko izloženo šamaranju od strane članova obitelji, a 1% često,
- 3,7% starijih je ponekad doživjelo da ih netko iz obitelji baci na pod,
- 3,3% starijih je doživjelo da ih ponekad gađaju nekim predmetom,
- 2,3% starijih ponekad je izloženo diranju po tijelu protivno njihovoj volji, a 1,3% je navelo da su ponekad bili prisiljeni na spolne kontakte i odnose.

Nasilje nad starijim osobama u obitelji na području Grada Zagreba

(Rusac, 2009, 2010)

- N= 1000, 65 +, kvantitativno istraživanje

Rezultati:

- 11,4% starijih osoba je doživjelo psihičko nasilje, 1,8% materijalno, 1 % tjelesno, 0,1% seksualno nasilje.
- Počinitelji: suprug 30%, sin 23,7%, supruga 17,4% te kćer 13 %.
- Povezanost funkcionalne (ne)sposobnosti starije osobe i psihičkog nasilja.

Senzibilnost za nasilje nad starijim osobama u obitelji – razvoj skale i prvi rezultati (Ajduković, Muslić, Rusac, Ogresta, 2008)

- N= 334 ispitanika: 38% uzorka su bili stručnjaci, a 62% studenti 4 godine Studija socijalnog rada.

Rezultati stavova studenata socijalnog rada o nasilju nad starijima:

- *“Stari ljudi trebaju živjeti u domu za starije osobe sa svojim vršnjacima, pa bi bilo manje obiteljskog nasilja”*
- 41% se niti slaže niti ne slaže, a 10,7% se slaže.
- *“Stari ljudi bi bili manje izloženi nasilju da imaju više razumijevanja za probleme svoje odrasle djece”*
- 38,2% studenta se niti slaže niti ne slaže, a njih 9,7% se slaže.
- *“Zastrašivanje starih osoba nije nasilje”*
- 91,5% studenata se slaže.

Nasilje nad starijim osobama u ustanovama – iskustva iz prakse

- Pučka pravobraniteljica Lora Vidović objavila je Izvješće za 2017. godinu:
- U domu u Osijeku u trećoj smjeni na 180 korisnika stacionara, te 164 korisnika stambenog dijela radi samo jedna medicinska sestra i dvije njegovateljice...Zbog premalo medicinskih sestara i njegovatelja teže pokretni korisnici ne traže ustajanje iz kreveta i odlazak u šetnju pa dan provode ležeći u krevetu. Sličan problem je bio i u domu u Makarskoj. Jedna korisnica koja je tamo već pet godina, nikad nije izašla na svježi zrak. Zbog premorenosti osoblja, njegovateljice nerijetko na korisnike domova viču. U navedenom domu, nepokretne osobe imaju pravo samo na dvije pelene na dan, pa moraju stavljati i toaletni papir - što je doista ponižavajuće.
- U Runovićima pak Dom nema dizalo a na prvom katu smještene su nepokretne osobe, pa je upitno kako bi ih se evakuiralo u hitnim slučajevima. Ni stepenice nemaju rampu za kolica pa im je dodatno ograničena sloboda kretanja.
- ... U nedjelju navečer izbio je požar u Domu za starije... Preminulo je dvoje štićenika doma. Na istoj adresi od 2014. godine poslovaio je Dom za starije 'Toleranca', a do 2018. godine dom se zvao 'Lazar'. Četiri godine ta dva doma na istoj adresi s različitim imenima poslovala su nelegalno.... Bivša zaposlenica doma u Dugom Ratu: Same smo kupovale kruh štićenicima koji su plaćali smještaj i do 7000 kuna. Njih 15 imalo je za ručak jednu kokoš. (28. rujna 2020., Novi list)
- NEZAPAMĆENA TRAGEDIJA U ZAGORJU: ŠEST MRTVIH U POŽARU STARAČKOG DOMA... Izgorio pretežno drveni objekt koji je prenamijenjen za smještaj korisnika. U požaru koji je rano jutros izbio u objektu staračkog doma Zelena oaza u Andraševcu poginulo je pet žena i jedan muškarac, neslužbeno doznajemo. ***Bili su nepokretni i sami, bez nadzora.*** (11.01.2020., Index)

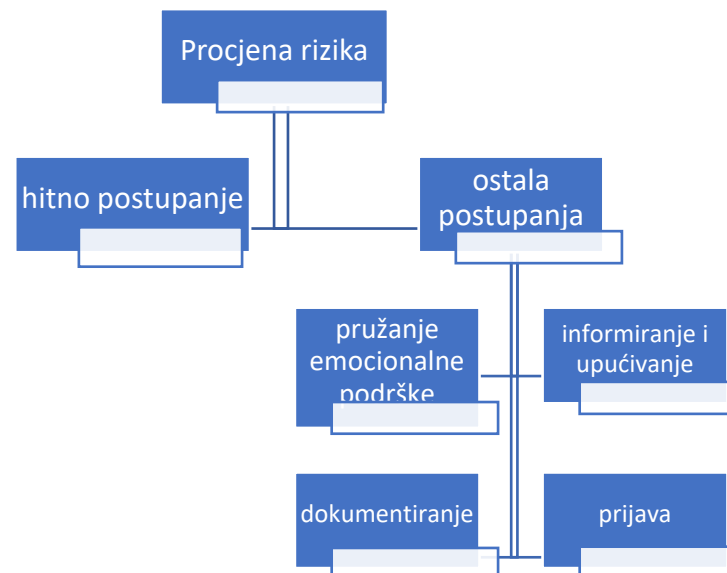
Praktičan doprinos području nasilja nad starijim osoba u RH

Izborni kolegij Zlostavljanje i zanemarivanje starijih osoba na 4. godini Studijskog centra socijalnog rada 2020./2021. godine

U suradnji s HCK razvijeni:

1. Alat za identifikaciju nasilja nad starijom osobom. **Svrha alata je identificirati određene indikatore (znakove) koji mogu upućivati da je starija osoba potencijalno izložena nekom obliku nasilja u obitelji** (Rusac i sur., 2021),

2. Protokol o postupanju u slučaju nasilja nad starijom osobom (Rusac i sur., 2021).

Zaključak

Nasilje je kršenje temeljnog ljudskog prava te predstavlja osobni, obiteljski i društveni problem koji značajno narušava kvalitetu života i mentalno zdravlje svih onih koji su mu izloženi – posredno ili neposredno.

Strategija borbe protiv nasilja nad starijim osobama treba uključivati:

- zastupanje i podizanje svijesti,
- obrazovanje za kulturu nenasilja,
- osposobljavanje stručnjaka,
- unaprjeđenje zakona i njihova primjena,
- praćenje intervencija i analizu podataka,
- pružanje neposredne usluge žrtvi i počinitelju,
- ranu identifikaciju / uloga zdravstvenih djelatnika,
- pravobranitelj za starije osobe.

HVALA NA PAŽNJI :)